

Compareixença del rector de la Universitat Jaume I, Sr. Francisco Toledo Lobo, davant la Ponència nomenada per la Comissió Especial per a l'Estudi d'una possible reforma de l'Estatut d'Autonomia i la consolidació de l'autogovern

Dijous, 3 de febrer de 2005

Benvolgudes senyories,

En primer lloc, vull manifestar la meua felicitació per la iniciativa de reforma de l'Estatut, que estime necessària i oportuna i en la qual em sent molt honorat a participar assistint a aquesta compareixença.

Vull deixar clar des del principi que les opinions que exposaré són reflexions personals arrelades en la meua experiència, en la cultura corporativa de la Universitat Jaume I, en el meu coneixement de la societat valenciana, espanyola i europea, però en cap cas han de considerar-se opinions oficials de la Universitat Jaume I, perquè per a això hauria d'haver-les sotmès a aprovació pels pertinents òrgans col·legiats. Vaig entendre que no era això el que se'm demanava, sinó que se'm donava l'oportunitat d'aportar reflexions personals que en molts casos puc fer per exercir el càrrec de rector, que és una talaia des de la qual s'adquireix experiència en la funció pública, tant en la gestió de la institució de què estic al front com en el tracte permanent amb el govern autonòmic, el govern estatal, entitats locals, partits polítics, col·lectius socials, relacions internacionals, etc. I és amb aquesta experiència amb la qual acudisc a aportar el meu granet d'arena davant d'aquesta comissió, potser redundant amb molt del que ja han exposat altres, responent al qüestionari que se'm va fer arribar.

1. El reconeixement exprés de la Comunitat Valenciana com a nacionalitat històrica

En el preàmbul de l'actual Estatut ja es reconeix la tradició valenciana procedent de l'històric Regne de València que es troba amb la concepció moderna del País Valencià i que dona origen a l'autonomia valenciana. Més encara, en l'article primer, s'insisteix en la identitat històrica del poble valencià com a nació. Ara, s'hauria d'aprofitar l'ocasió per aprofundir en el seu reconeixement, fonamentalment per a la nostra dignitat com a poble. Cal tindre en compte que la distinció per la qual es va optar en el moment de redactar la Constitució entre aquells territoris que havien plebiscitat projectes d'Estatut d'Autonomia i els que no, que va diferenciar unes comunitats de les altres als efectes de la velocitat en assolir el màxim grau d'autogovern, deixa de tindre sentit en atenció al posterior desenvolupament del procés autonòmic i no pot ocultar identitats històriques molt anteriors, com la valenciana, o ignorar la nostra tradició legislativa des de temps del rei Jaume I.

El seu reconeixement, encara que en aquest moment per si mateix no tinga efectes pràctics, no sabem els que podria arribar a tindre si hi haguera canvis legislatius; per tant, si no es procedeix ara a aquest reconeixement, podríem veure'ns perjudicats en el futur.

Ara bé, la nostra experiència històrica també acredita la dificultat de posar-nos d'acord en un aspecte bàsic de qualsevol nacionalitat, com són els «símbols» que ens defineixen com a poble. En part, per diferències de percepció, però en bona mesura també per la seua excessiva utilització com a reclam polític que dificulta un necessari consens en aspectes bàsics per a la nostra identificació com a poble i que caldria arraconar, en un procés com l'actual, de reformulació del nostre Estatut d'Autonomia. Sí, som una nacionalitat històrica. Siguem capaços de comportar-nos com a tal.

2. La possible inclusió en l'Estatut d'Autonomia d'una declaració de drets i deures dels ciutadans i ciutadanes de la Comunitat Valenciana

Com a ciutadà, opine que seria positiu que la llista de drets i deures fóra el més completa possible. No obstant això, és opinió generalitzada, entre els juristes que conec, que aquest és un tema molt complicat des d'un punt de vista tècnic. Hi ha un conjunt de drets i deures que tenim reconeguts perquè es troben en la Constitució espanyola i també en la Constitució Europea, si s'aprova, com cal esperar.

No és aconsellable la mera reproducció del que ja hi ha en aquestes constitucions per a produir un efecte cosmètic en el nostre Estatut, ja que a més de no aportar res, pot complicar la seua interpretació jurídica per qualsevol mínim canvi que poguera tindre la redacció. Tampoc és aconsellable que en qüestió de

drets i deures estiguen discriminats els ciutadans d'unes autonomies respecte d'altres, atès que en aquest tema, tots els ciutadans i ciutadanes hem de ser iguals. Però la veritat és que la societat espanyola ha evolucionat molt des de l'aprovació de la Constitució i que els drets i deures allí reconeguts haurien d'adequar-se a la nostra realitat actual. Com que això sembla complicat, podria ser una via per a aconseguir-ho, encara que, com he dit, no sembla la més aconsellable tècnicament, aprofitar la reforma dels estatuts d'autonomia. Però, si així es fa, cal fer-ho amb molta cura i de manera coordinada amb les reformes que es fan en altres autonomies. En aquest punt faig una crida explícita a les seues senyories perquè analitzen el contingut en aquesta matèria que incorporen els esborranys de reforma d'estatuts d'altres autonomies, i sens dubte advertiran la falta de coordinació amb què s'estan realitzant. Jo entenc que en drets i deures, la nostra Constitució es queda curta en aquest moment històric en temes com les noves tecnologies de la informació i les comunicacions, o més genèricament la societat del coneixement en què estem entrant, el medi ambient o la protecció de grups amb problemàtiques socials (persones discapacitades, immigrants, igualtat de gènere, etc.) i s'ha de portar a terme una actualització en la forma possible que siga més convenient.

3. La possible ampliació del sostre competencial que es recull en l'Estatut d'Autonomia

Des d'un punt de vista d'arquitectura constitucional seria adequat un desenvolupament harmònic en aquesta matèria en les distintes autonomies. No obstant això, la realitat d'algunes d'elles, pel seu poc volum, fa hui en dia inviable l'assumpció de determinades competències, i ens porta a un desenvolupament asimètric.

Cal tindre en compte que altres estatuts tenen reconegudes algunes qüestions com ara nomenament de fedataris o competències laborals públiques, que els articles 33 i 34 del nostre Estatut tenen afegiments restrictius (inexistents en altres estatuts) així com que l'article 149.3 té una clàusula residual per la qual les competències no recollides expressament en l'Estatut, ho són de l'Estat.

Sóc partidari d'eliminar en la mesura que es puga aquests afegits així com d'augmentar el sostre competencial no tant per la via de reproduir mimèticament altres organismes ja existents o assumir íntegrament les seues competències (Agència Tributària, ports i aeroports, etc.) sinó per anar a fórmules de cogestió entre el govern central i els autonòmics que serien fórmules eficaces i permetrien una adequada i necessària coordinació entre les distintes administracions que garantisca una cohesió social i territorial entre les diferents autonomies.

4. El criteri sobre la incorporació de noves institucions valencianes en l'Estatut d'Autonomia dins del conjunt de què integren la Generalitat

En aquest punt apareixen dues institucions com a candidates a ser incorporades: l'Acadèmia Valenciana de la Llengua i el Consell Jurídic Consultiu.

No obstant això, la meua opinió en aquests dos casos, en la situació actual i amb les competències actuals, és que no haurien d'incorporar-se.

En el cas del Consell Jurídic Consultiu, perquè és un òrgan merament assessor del Govern Valencià i si es manté aquest nivell de competència no trobe sentit a la seua regulació en un estatut d'autonomia. No se m'escapa que el Consell d'Estat, òrgan similar d'àmbit estatal, figura en la Constitució espanyola, però hi figura d'una manera testimonial, a pesar que la Constitució és una norma molt més extensa que l'Estatut.

En el cas de l'AVL perquè entenc que les seues funcions no són polítiques ni caldria que es desenvoluparen en l'àmbit polític sinó en l'acadèmic, com ho fa la Real Academia Española. Si, desgraciadament, no ha sigut així en la nostra Comunitat no és per una qüestió legal que puga resoldre's amb la seua inclusió en l'Estatut, sinó per la voluntat política de fer polèmica permanent amb la nostra llengua, d'utilitzar-la no per a comunicar-nos, que és per al que serveix una llengua, sinó per a tot el contrari, per a servir de barrera d'incomunicació social. Cal apartar els posicionaments polítics sobre la llengua i deixar-la en el pla acadèmic com succeeix amb la immensa majoria de les llengües, i sobretot usar-la. Usar-la. Per a dignificar al màxim, protegir i potenciar l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, al meu entendre, no és el lloc l'Estatut; el millor que es pot fer és deixar-la treballar sense ingerències polítiques i amb criteris acadèmics.

La meua convicció, senyories, és que aquest és el desig de la majoria de vostès, que és el desig de la majoria de valencians i valencianes i que els que no ho respecten seran jutjats històricament per generacions futures d'una manera molt dura.

5. El criteri sobre valencianitzar la denominació de les institucions que integren la Generalitat

Sóc ferm partidari que les institucions públiques valencianes es coneguen per un únic nom i que aquest siga en la llengua pròpia del nostre poble. Però voldria anar mes allà, perquè quedar-se només en això pot ser una qüestió cosmètica que poc favor li fa a la llengua. Els cride l'atenció, senyories, sobre la carta que he rebut notificant-me aquesta convocatòria: en la capçalera apareix «Corts Valencianes» i me l'envia «El President» però tot el text està exclusivament en castellà.

Està clar que cada ciutadà o ciutadana té el dret a utilitzar qualsevol de les dues llengües oficials de la Comunitat, però entenc que les institucions públiques valencianes han de ser conseqüents amb les senyes d'identitat del nostre poble i en particular haurien d'expressar-se en valencià per mandat estatutari, llevat que això prduïska una col·lisió amb algun dret lingüístic; en aquest cas, l'expressió hauria de ser bilingüe, en tot cas, sempre utilitzant el valencià.

Això és una suggerència, senyories, que demanaria que quedara reflectit en l'Estatut. El nostre és l'únic dels estatuts de comunitats amb dues llengües oficials que no estableix d'un forma o d'una altra que la llengua pròpia no és el castellà sinó l'altra, en el nostre cas, el valencià.

A més, sóc ferm partidari que el coneixement del valencià, en el nivell que s'establisca, ha de ser un requisit per a l'accés a la funció pública valenciana ja que és l'única via per a garantir a la ciutadania que el personal al servei de l'administració el pot atendre en qualsevol de les dues llengües oficials de la Comunitat Valenciana. Jo demanaria, en conseqüència amb el que he fet com a rector en la Universitat Jaume I, que açò també quede reflectit en l'Estatut, així com una manifestació expressa al necessari foment i ús del valencià per part de les institucions públiques.

I açò, senyories, no s'oposa al coneixement d'altres llengües estrangeres, que també s'ha de tindre per part de la ciutadania, perquè estem en una societat plurilingüe, la societat més relacionada internacionalment de la història de la humanitat.

6. La potestat de dissolució de les Corts Valencianes

Fins ara no ha sorgit la necessitat que el president vulga dissoldre les Corts i anticipar eleccions per haver entrat en una crisi institucional, política o social que així ho aconsellara.

Tant de bo això no arribe mai a passar, però les lleis no es fan només per a quan tot funciona bé sinó que han de previndre i donar solucions a eventuais situacions conflictives.

Per tant, per a preservar la salut democràtica, per a garantir la governabilitat, per a no estar supeditats a calendaris electorals que responen a interessos diferents als nostres i també, per què no dir-ho, per a no ser menys que altres autonomies que ja ho tenen reconegut en els seus estatuts, és pertinent i adequat reconèixer aquesta potestat de dissolució que a més no ha de ser pel temps que quedara de legislatura sinó per a iniciar una nova legislatura completa.

7. La possible reducció al 3% del nombre de vots necessaris, en l'àmbit de la Comunitat Valenciana, per a obtenir representació en les Corts Valencianes

La nostra Comunitat té el trist rècord de comptar amb el lliandar del 5% i a nivell global de Comunitat, no de cada circumscripció electoral per separat. Estem en el percentatge més alt entre les comunitats autònomes (alguna té el 5% a nivell global però és uniprovincial) ja que a més és el 5% dels vots emesos, mentre que a les restants comunitats és dels vots vàlids.

Potser en el moment d'instauració de la democràcia açò va poder tindre sentit, no ho sé perquè jo era molt jove aleshores, però està clar que en el moment actual aquest percentatge ha de rebaixar-se al 3% que és la xifra utilitzada a nivell europeu. Jo, a més, entenc que seria adequat fer-ho sobre vots vàlids i per circumscripció electoral per a afavorir una pluralitat política i, en definitiva, que les Corts Valencianes representen de la manera més fidel possible el seu electorat, sense que això supose cap perill sobre la governabilitat.

8. Opinió sobre una possible segona descentralització en l'administració local

Genèricament, descentralitzar és bo en la mesura que això acosta els serveis a la ciutadania. Des del meu punt de vista, cal dotar de més competències reconegudes a les entitats locals, en particular sobre el que podríem anomenar «l'estat social». Cal reforçar les institucions locals però entenent-ho amb tres cauteles:

En primer lloc, que vertaderament s'aconseguisca una major eficàcia i una millor defensa de l'interès general (no totes les descentralitzacions compleixen aquestes dues premisses).

En segon lloc, que es faça portant parell un nou règim de finançament que resolga l'aclaparadora situació econòmica en què estan immerses moltes entitats locals fruit no d'una mala gestió, sinó de la insuficiència financera del model de repartiment.

En tercer lloc, que es faça dins d'un plantejament global sobre en quin àmbit s'ubica millor la competència (estatal, autonòmic o local) i així mateix plantejar-se a mitjà termini a nivell estatal la necessitat o no de la pervivència d'entitats que no es corresponen a cap d'aquests tres nivells i que es tornaran cada vegada més prescindibles en la mesura que es reforcen autonomies i entitats locals i en la mesura que aquestes col·laboren en àmbits comarcals o àrees metropolitanes, qüestions que haurien de possibilitar-se, fins i tot animar-se, des de l'Estatut.

9. Idees, criteri i opinió per a garantir i incrementar la presència de la Comunitat Valenciana a la Unió Europea

Anem i hem d'anar a una Comunitat Europea de les regions. Per tant, calen mecanismes que faciliten la discussió en les regions i la presència d'aquestes en allò que els puga afectar.

Cal consolidar normativament les dinàmiques en què els ministres o les ministres compten amb els consellers o conselleres de les comunitats autònomes a les quals els afecten els temes. També estime que cal reconèixer la necessitat que les Corts Valencianes siguin informades i fins i tot tinguen el dret de petició (per exemple, sol·licitar la firma d'un tractat), que tinguen la facultat de debatre aquests temes en les Corts, etc. Algunes d'aquestes qüestions estan ja recollides en altres estatuts d'autonomia i en esborranys de modificació, per tant perdriem una oportunitat històrica, pel que fa a la vertebració de les regions europees, si no s'inclouen en l'Estatut.

Encara que pot no ser matèria de l'estatut, però també es podria incloure, entenc que cal que des de la nostra realitat regional definim clarament i portem endavant estratègies d'aliances per a consolidar euroregions que faciliten intercanvis econòmics, personals, socioculturals i, en definitiva, incrementen el pes dels nostres interessos en la Unió Europea.

10. Pot indicar qualsevol altra idea, suggeriment o opinió sobre aspectes diferents dels que precedeixen a aquest epígraf.

En primer lloc, crec que és necessari un reconeixement en l'Estatut del sistema públic universitari valencià, i voldria fer un prec: que les Corts Valencianes, el Govern autonòmic i les altres institucions públiques, utilitzen en major mesura el potencial del sistema universitari públic valencià, que es nodreix en una part important de fons públics del pressupost aprovat anualment per aquestes Corts, i que des del meu punt de vista, està infrautilitzat. No estaria de més demanar informes o assessoraments de forma habitual als grups investigadors de les universitats davant esborranys normatius o determinades línies d'actuació política per tal que després els polítics facen servir d'aquest treball el que consideren oportú.

En segon lloc, demane que s'aposte fortament a nivell d'infraestructures, continguts i serveis per l'ús de les tecnologies de la informació i les comunicacions com a eix necessari per al desenvolupament de la societat del coneixement. Podem quedar-nos complaentment pensant que estem en un bon nivell, però res més lluny de la realitat. A nivell estatal i de comunitat, en aquest tema els estudis realitzats reflecteixen que estem a la cua del furgó de cua dels 15 països que integren la Unió Europea. I açò no ens ho podem permetre. Cal reduir en poc temps la bretxa digital que ens separa d'altres regions europees i fer tot el possible per aconseguir una població alfabetitzada digitalment al cent per cent, sense exclusions, amb igualtat d'accés i pertinença a la societat de la informació.

Cal realitzar polítiques en el context de la Unió Europea sobre *eInclusió* (per a assegurar l'accés igual i la disponibilitat de serveis digitals per a tots i totes) i capacitat digital de la ciutadania (per a garantir que

els ciutadans posseïsquen els coneixements i habilitats necessàries per fer un ús crític i efectiu de les noves tecnologies) i potser això podria quedar reflectit en l'Estatut d'alguna manera. La Unió Europea possibilita que aquestes polítiques, per la seua complexitat, siguen abordades a nivell estatal, regional i local i que els poders públics adopten una actitud proactiva que garantisca que les actuacions arriben als sectors que més ho necessiten.

En tercer lloc, la reforma de l'Estatut ha de redactar-se utilitzant un llenguatge no sexista, predicant amb l'exemple la voluntat inequívoca d'igualtat de gèneres.

Finalment, vull acabar dient que em sent molt honorat de vindre a aquest fòrum a transmetre les meues reflexions, però opine que el procés de participació en la reforma ha de ser fins i tot més ampli i que per aconseguir un Estatut el més ambiciós possible amb el qual la ciutadania se senta identificada, estime que després de la discussió parlamentària, que estic segur que serà molt enriquidora i gens fàcil pel que fa a acords, hi hauria d'haver una participació ciutadana directa en la seua aprovació.

Ja sé que un referèndum no està previst en el sistema de reforma de l'Estatut establert en l'actual Estatut de la Comunitat Valenciana, com sí que ho està, per exemple, en el d'Andalusia. Aquesta és una altra qüestió que s'hauria d'afegir en la reforma. Però no és menys cert que es poden buscar camins legals per a fer-ho, fins i tot amb interpretacions d'alguns preceptes constitucionals, perquè no està prohibit expressament. S'ha de tindre en compte que el referèndum té una important càrrega no només de legitimitat, que sempre va bé, sinó també simbòlica. La Constitució espanyola va permetre accedir al màxim sostre competencial a aquelles comunitats que havien sotmès l'estatut a referèndum, o a aquelles que ho feren, i no va ser el cas de la nostra per circumstàncies històriques. Reivindicant el referèndum es demana la possibilitat de pronunciar-nos que no vam poder fer els valencians a diferència dels ciutadans d'altres comunitats. A més, si es fa un referèndum per la Constitució Europea, no l'hem de fer pel que podríem anomenar la nostra «constitució» que ens és més pròxima? I si altres comunitats ho fan, els valencians i les valencianes, som menys que aquelles?

Informació proporcionada per: [Rectorat](#)

Data de modificació: 05/10/2006 10:03

Data de creació: 03/02/2005 12:55